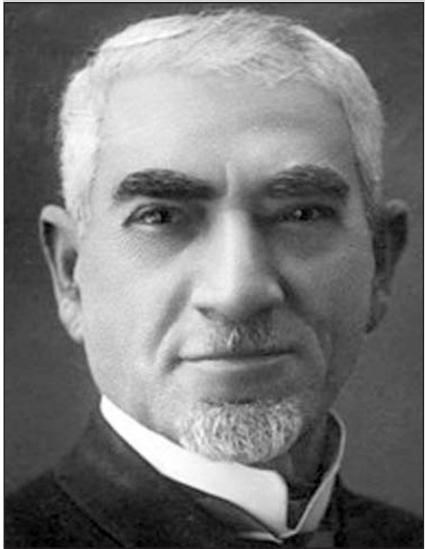

ՆԱՐ-ԴՈՒ-155

«ՀԱՎԼԱԲԱՐԻ» ՆԵՂԼԻԿ-ՄԵՂԼԻԿ ՓՈՂՈՑՆԵՐԻՑ Է ՍԿՍՎԵԼ ՄԵԾ ԳՐՈՂԻ ԿՅԱՆՔԸ

Նար-Դոսը՝ Միքայել Շովկիանի հայության մեջ գրականության հոգեբանական վեպի արքան է, հայ արձակի զարգացման ռահվիրան:

Նա ծ ն վ ե լ է 1867թ-ին, Թիֆլիսի «Հավլաբար» թաղամասում, այսօրվա ճախսկին ճախսագահական պալատի կողքին գտնվող տներից մեկում: Ծագումով բուն թիֆլիսի էին նաեւ հայրը եւ մայրը: Խճռակենագրության մեջ Նար-Դոսը գրում է, որ հայ-

րը շատ բարի մարդ էր: Գիտեր միայն կիացերեն գրել կարդա, այնքան, որ պահում էր իր առեւտրական հաշիվները: Մայրը դարձյալ շատ բարի է եղել: Խոսակցական լեզուն տաճը եղել է հայերենը բուն թիֆլիսցու եւ հավլաբարցու խառը բարբառով:

Մանր առեւտրական բրդավաճառ հայրը նյութական մեծ հնարավորություն չուներ՝ որդուն բարձր կրթության տալու: Սանուկ Միքայելը սկզբնական կրթությունը ստանում է թաղի Սուլը Կարապետ Եկեղեցու դպրոցում, հետո ուսումը շարունակում է ռուսական Երկդասայ դպրոցում, ապա փորձում է ընդունվել Թիֆլիսի հանրահայտ Ներսիսյան դպրոցը: Այստեղ, ոմն պարոն Գրիգոր միայն մեկ հարց է տալիս տղային՝ «Ասա տեսնեմ կոշիկ ինչչ կաշուց է»: «Չիմացա,- գրում է Նար-Դոսը ու հավելում,- այս եղավ իմ հարցաքննությունը, որից հետո այլևս հայոց դպրոցի երես չտեսա»:

Կրթություն այնուհետ նա ստանում է, ինչպես ասում էին այն ժամանակ, կյանքի համալսարաններում:

Կարճ ժամանակ անց Նար-Դոսը դառնում է «Նոր-

Դար» թերթի սրբագրիչ-քարտուղարը՝ մինչեւ իր կյանքի վերջը եւ մնալով այս պաշտոնում: Իր լրագրական գործունեությունը արձակագիրը բնութագրում է «մարտիրոսություն» բառով, որ իսկական պատկերացում է տալիս նրա կրած անասելի տառապանքների մասին: «Այդ պաշտոնում մարտիրոսություն սկսվեց 1890թ-ի հունիսի 1-ից, որը կլանեց պատանեկության եւ երիտասարդության ամենալավ, ամենաբեղմնավոր տարիները՝ փոխարենը տալով այնքան չնչին նյութական վարձատրություն, որ այժմ կարող է պարզապես մի առասպել թվական»: Աշխատակցել է նաև Թիֆլիսի այն օրերի «Գեղարվեստ», «Սուրիհանդակ», «Դորիջոն» պարբերականներին, կարճ ժամանակ սրբագրություն է արել նաև «Պրոլետար» (այժմ՝ «Վրաստան») թերթում:

Նար-Դոսի գեղագիտական ուղին մի անփոփոխ ծրագրով է ընթանում-նախ՝ մարդու հոգեբանությունը, նրա ներքին աշխարհը, ապա՝ արտաքին աշխարհը եւ կյանքը, ու դրանք՝ մարդու այս ներքին աշխարհի հանգույցներում: Գրողը, ըստ Նար-Դոսի, պետք է իդեալներ տա, լինի քարոզիչ, բայց միաժամանակ պետք է լինի կյանքի հայելին ու կյանքի դպրոցը:

Մեզ ու նաեւ իրեն՝ Նար-Դոսին քաջածանոթ, այսօրվա հնաշունչ «Հավլաբարի» նեղլիկ-մեղլիկ փողոցներից է սկսվել մեծ գրողի կյանքի տեսադաշտը: Մանկուց լսել է թաղի ծերերի հեթարթները՝ չարի ու քարու մասին, տեսել է նրա արհեստավորական խավերի անվերջանալի գրկանքները, որոնք հետագայում ներկայացնելու էր գրողի արժանահավատ ու ճշմարիտ ներկապանակը:

Նար-Դոսն առաջին անգամ հայ ընթերցողին ներկայանում ու անջնջելի տպավորություն է բողոքում հատկապես իր «Մեր թաղը» պատմածաշարով: Շարքի ցնցող կերպարները՝ քարացած, սնուտիապաշտ աշխարհի զոհեր Սաքուլը («Սաքուլ ուստ գնաց»),

Մարթան («Ինչպես բժշկեցին»), հոգսերից լլկված, քայլող ուրվական դարձած Դավիթը («Դոգուն վրա հասավ»), երկու կտոր շաբարի համար ծվատված հարսը («Թե ինչ եղավ, եր...»), իր նորածնին սպանող դեռատի մայրը («Աղամանութին»)... տպավորվում եւ ուղեկցում են դպրոցականին ողջ կյանքի ընթացքում: Մարդկային բարդ փոխհարաբերությունների, կենսական թշվառության ու տառապանքների, ընտանեկան ողբերգությունների, արժանավայել կյանքի համար պայքարի Նարդոսյան նկարագրություններն ընթերցողին անտարբեր չեն բողոքում:

Վերընթերցելով կամ ընթերցելով նրա «Զազունյան», «Պայքար», «Մահը» վեպերը, «Անա Սարոյան», «Սպանված աղավնի», «Քնքուշ լարեր», «Արամբի» վիպակները, «Ես եւ նա», «Խմբագիրը» պատմվածքները՝ ծանոթանում ենք 19-րդ դարի վերջի-20-րդ դարասկզբի ոգուն եւ այն կյող մարդկանց, մյուս կողմից նաեւ համոզվում, թե որքան արդիական է Նար-Դոսի ժառանգությունը, որքան օգտակար են նրա արձարձած թեմաները՝ կյանքն իմաստավորելու, կյանքի բարդություններն ընթանելու եւ հաղթահարելու համար:

Խորհրդային կարգերի հաստատումից հետո՝ գրողը արժանացավ, մինչ այդ այնքան սպասված, գրական աշխարհի ուշադրությանը. 1931թ-ին Նար-Դոսին շնորհվեց Վրաստանի ժողովրդական գրողի կոչում: Թիֆլիսիում տոնվեց նրա գրական գործունեության 45-ամյակը:

Նար-Դոսը վախճանվեց 66 տարեկանում՝ 1933թ-ին՝ անավարտ թողնելով բազում ծրագրեր եւ «Նոր մարդը» վերնագրով, մեծահարուստ մի ընտանիքի պատմությունը ներկայացնող վեպը:

Մեծ գրողի անունն են կրում այսօր Երեւանի փողոցներից եւ դպրոցներից մեկը, ուր տեղադրված է նաեւ նրա կիսանդրին:

Նար-Դոսի աճյունն ամփոփած է Թթիլիսիի Հայ գրողների ու հասարակական գործիչների խոջիվանքի գերեզմանատանը:

Պատրաստեց ԶՈՒԼԵՏԱ ԲԱԴԱՅԱՆԸ

ԱՅԵՐԸ **AVERSI**

ՄՐՏԻԿՆԵՐԻ ԱԿՑԻԱՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

ՀԱՎԱՔԻՌ ՄՐՏԻԿՆԵՐ ԵՎ ԱՏԱՑԻՐ

20-50%
ԶԵՂՋ

ՀիգիենաՅի, կոսմետիկայի եւ սպառական առարկաների վրա

10€ = 1♥

